

Vahvaa väkeä

Merja Leppälahti: *Vahvaa väkeä*. Helsinki: Finn Lectura, 2012. 175 s.

Merja Leppälahden *Vahvaa väkeä* on kiinnostava, mainiosti kiteyttävä ja tietorikas, mutta samalla hieman turhauttava opaskirja suomalaisen folkloren ja modernin fantasiakirjallisuuden yhtymäkohdista.

Kirja on suomalaisen kansanperinteeseen ja kansansatuihin tutustuvalla erinomainen perusteos, jossa valotetaan suomalaisten kansansatujen, uskomustarinoiden ja muun kansanperinteen fantasistempien olentojen syntytarinoita maan eri kolkista. Leppälahti perehdyttää lukijan mainiosti satu- ja uskomusolentojen yleisyyteen eri puolilla maata puuttuen samalla näiden ilmentymiin kansanperinteen kehittyessä.

Leppälahden ote on enimmäkseen kiitetävän perinpohjainen; kansanperinteen hahmojen erilaisia nimityksiä käydään läpi huolella, samoin näiden vaihtelevia rooleja perinteessä – vaikkapa pirun roolin moninaisuus suomalaisessa perinteessä niin häijynä vastustajana kuin vastentahoisena apurina tai tyhmänä jallitusten kohteenakin esittäytyy mainiosti koko kirjossaan. Samalla antaumuksella käsitellään haltiat, jättiläiset, haamut, ihmisudet ja lukuisat muut kansanperinteen ja fantasian perustroopit. Yhtäläisesti kotimaisen fantasiakirjallisuuden esittelyssä Leppälahti on vahvoilla – osa Leppälahden mainitsemista opuksista tulee jopa antaumukselliselle fantasian harrastajalle uusina tärppeinä.

Turhauttavaa kyllä teoksessa on kaksi heikkoa puolta. Kumpikaan niistä ei heikennä kirjan arvoa lähdeoteksena, mutta molemmat saavat toivomaan kirjalta enemmän: jo puolensataa sivua lisätekstiä olisi korjannut kirjan tämänhetkiset heikkoudet. Ongelmista ensimmäinen on puutteellisuus sekä kansantarinoiden että fantasian linkittämisessä ulkomaiseen perinteeseen. Erityisesti kansanperinteen kohdalla tämä häiritsee. Kotimainen kansanperinteemme ei suinkaan ole syntynyt tyhjiössä, mutta perinnettä tuntemattomampi lukija saattaisi erehtyä luulemaan monia kirjassa käsiteltyjä kansainvälisesti yleisiä konsepteja suomalaisiksi erityispiirteiksi. Esimerkiksi vaihdokstarinat, joissa yliluonnolliset voimat varastavat ihmisvauvan ja vaihtavat tilalle omansa, ovat erittäin tyypillisiä halki Euroopan – ja lähialueillamme erityisesti Ruotsissa. Kirjassa viitekehys kuitenkin katoaa, ja lukija saattaa helposti käsittää tarinat lähtökohtaisesti suomalaisiksi ominaisperinteeksi. Sama pätee pikaisesti mainittuun tarinatyyppiin, johon sisältyy pako noidalta heitellen taakse esteeksi muutuvia esineitä – sama pakotarinan tunnistettava perustyyppi on kuitenkin ollut erittäin yleinen Venäjällä osana Baba Yaga-tarinoita.

Vastaava pulma iskee fantasiatarinoiden käsittelyssä: kun esimerkiksi puhutaan modernin vampyyrikäsityksen synnystä ja kehityksestä, rajaaminen pelkkään kirjallisuuteen tuottaa todella puutteellisen kuvan. Voidaan esimerkiksi perustellusti väittää, että kirjassa

mainitun Anne Ricen *Interview with a Vampire* merkitys yleiselle käsitykselle vampyyreistä on merkittävästi vähäisempi kuin kirjan filmatisoinnin; sama pätee Meyerin *Houkutus*-sarjaan, *Draculaan* ja puhtaasti audiovisuaaliseksi jääneeseen vampyyriviihteeseen, kuten *Buffy vampyyrintappajaan*. On ymmärrettävää, että raja pitää vetää johonkin, mutta fantasian tapauksessa pelkän kirjallisen fantasian mukaan rajaaminen antaa alaa tunte mattomalle fantasian kehityksestä hieman vääristyneen kuvan.

Ongelmat eivät kuitenkaan rajoita kirjan arvoa perusteoksena: sen erityinen ansio on fantasian juurien seikkaperäisessä osoittamisessa ja fantastisten konseptien jatkuvuuden käsittelyssä. Vaikka onkin epätodennäköistä, että jatkumot olisivat aivan niin selkeitä ja suorita kuin kirjan perusteella saattaa ymmärtää (tämäkin on pulma, jonka pieni lisätila olisi ratkaissut), Leppälahti onnistuu esimerkkien määrällä osoittamaan jatkuvuuden – vaikka epäsuorankin – kotimaisen kansanperinteen ja suomalaisen nykyfantasian välillä.

Mika Loponen